

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

THE WAYS TO IMPROVE THE MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Кравченко М.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Kravchenko Mykola

Candidate of Economics, Associate Professor, Department of Accounting,
Taxation and Financial and Economic Security,
Dnipro State Agrarian and Economic University

Основоположним чинником ефективної діяльності та стійкого розвитку аграрних підприємств є система економічної безпеки, яка спрямована на профілактику та захист підприємств від зовнішніх та внутрішніх загроз. У сучасному світі функціонування підприємств надзвичайно залежить від системи фінансово-економічної безпеки, яка викликає неабияку зацікавленість на шляху реалізації нових підходів до її організації. Для того щоб аграрні підприємства мали можливість якісно функціонувати і розвивати організаційно-економічні відносини, необхідно формувати сталу економічну безпеку. Рівень економічної безпеки аграрних підприємств залежить від того, наскільки їхні власники або система менеджменту можуть уникнути можливих ризиків зовнішнього середовища та ліквідувати наслідки шкідливих проявів окремих його складників. У статті визначено сутність економічної безпеки, основи організації та функціонування системи економічної безпеки аграрних підприємств. Визначена ефективність функціонування системи економічної безпеки в аграрному секторі. Запропоновано шляхи вдосконалення системи економічної безпеки аграрних підприємств.

Ключові слова: теоретичні аспекти, економічна безпека, аграрний сектор, шляхи удосконалення, загрози, оптимізація.

Основополагающим фактором эффективной деятельности и устойчивого развития аграрных предприятий является система экономической безопасности, которая направлена на профилактику и защиту предприятий от внешних и внутренних угроз. В современном мире функционирование предприятий чрезвычайно зависит от системы финансово-экономической безопасности, которая вызывает большую заинтересованность на пути реализации новых подходов к ее организации. Для того чтобы аграрные предприятия имели возможность качественно функционировать и развивать организационно-экономические отношения, необходимо формировать устойчивую экономическую безопасность. Уровень экономической безопасности аграрных предприятий зависит от того, насколько их владельцы или система менеджмента могут предусмотреть или избежать возможных рисков внешней среды и ликвидировать последствия вредных проявлений отдельных его составляющих. В статье определена сущность экономической безопасности, основы организации и функционирования системы экономической безопасности аграрных предприятий. Определена эффективность функционирования системы экономической безопасности в аграрном секторе. Предложены пути совершенствования системы экономической безопасности аграрных предприятий.

Ключевые слова: теоретические аспекты, экономическая безопасность, аграрный сектор, пути совершенствования, угрозы, оптимизация.

The fundamental factor for the efficient operation and sustainable development of agricultural enterprises is the economic security system. Which in turn is designed to prevent and protect businesses from external and internal threats. In today's world, the operation of businesses is extremely dependent on the system of financial and economic security, which raises a great need and interest in implementing new approaches to its organization. In order for

agrarian enterprises to be able to function properly and develop organizational and economic relations, it is necessary to create sustainable economic security. The level of economic security of agrarian enterprises is based on the extent to which their owners or management system can anticipate or avoid possible environmental risks and eliminate the consequences of the harmful manifestations of its individual components. The fundamental features of the development of agricultural production are the relationship between natural, biological, technological, organizational and social factors. This greatly exacerbates the appearance of risks that will adversely affect production, its economic efficiency, financial results and development of the agrarian sector, may lead to a decrease in the competitiveness and financial stability of agricultural producers. The effectiveness of agricultural producers depends on the quality of risk assessment, on the accuracy of planning, forecasting and avoiding situations that can lead to economic losses. The analysis of the risk situation and the prevention of threats should make it possible to choose the best decisions for the development of agricultural production. This will not only protect the activities of the business entities from negative impacts, but also generate additional profits. Formation of economic security should become one of the defining components of the system for ensuring the development of the agricultural sector. At the same time, the concept of ensuring the economic security of the development of agricultural production should be considered as a separate process in the system of an integrated approach to solving the problematic issues of their security risk and overcoming threats. This fully indicates that the process of forming the economic security of agricultural sector development is strategic. The article defines the essence of economic security, the basics of the organization and functioning of the system of economic security of agricultural enterprises. The efficiency of functioning of the economic security system in the agrarian sector has been determined. Ways to improve the system of economic security of agricultural enterprises are proposed. In today's world, the functioning of educational institutions is extremely dependent on the system of financial and economic security, which raises a great need and interest in implementing new approaches to its organization. Every educational institution, whether public or private, with its financial and economic security system, must meet the dangers and threats of achieving its goals and objectives. Security of electronic digital signatures is an important component of security. The efficiency of functioning of the economic security system in the agrarian sector has been determined. Ways to improve the system of economic security of agricultural enterprises are proposed. Accounting and analytical information is essential for ensuring the good functioning of the enterprise, because it allows to identify the weaknesses of the enterprise, anticipates the negative and dangerous factors and shows the overall picture of the enterprise. All possible resources should be channeled to store and protect the accounting and analytical information of the enterprise, as this could lead to irreparable circumstances.

Key words: *the theoretical aspects, economic security, agricultural sector, ways to improve, threats, optimization.*

Постановка проблеми. У сучасному світі функціонування аграрних підприємств залежить від системи фінансово-економічної безпеки, яка викликає неабияку зацікавленість на шляху реалізації нових підходів до її організації. Кожне підприємство з його системою фінансово-економічної безпеки, якщо бажає досягти поставлених цілей та завдань, повинне виходити з необхідності протистояти небезпекам і загрозам. Але це стає неможливим без правильно організованої системи та обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки в аграрному секторі [1, с. 7–10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Що стосується теоретичних аспектів системи економічної безпеки, то цій проблематиці присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених. Серед зарубіжних можна відзначити: В. Архипова, О.А. Бородіна, Д.Л. Ламберта, Л.П. Гончаренка, Т.Є. Кочергіну, Р.А. Караллі та ін. Значення системи економічної безпеки вивчали такі вітчизняні вчені, як: Т.Г. Васильців, Я.А. Жаліло, Є.А. Олейніков, А.І. Паламарчук, В.С. Пономаренко, А. Козаченко, В.П. Пономарев, В.П. Мартинюк, Т.Г. Сухорукова, Г.А. Пастернак-Таранушенко, С.І. Пирожков, В.І. Щелкунов.

Праці цих учених мають високу науково-теоретичну і практичну цінність, оскільки складають фундаментальний і методологічний апарат та визначають основні напрями подальших

наукових досліджень у цій сфері з метою поглиблення, вдосконалення та всебічного розвитку розуміння економічної безпеки як однієї з фундаментальних категорій економічної науки. Виходячи з цього, важливість досліджень організації та функціонування системи економічної безпеки підприємств аграрного сектору зумовлює актуальність теми статті [2, с. 13–21].

Мета статті. Мета статті полягає у вивченні ефективності функціонування системи економічної безпеки підприємств в аграрному секторі та пошуку шляхів її удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розглянути теоретико-методичні засади організації системи економічної безпеки аграрних підприємств;

- розробити шляхи удосконалення організації та функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства в аграрному секторі.

Виклад основного матеріалу. Механізм управління забезпеченням фінансової безпеки суб'єктів господарювання потребує множини взаємопов'язаних дій, що об'єднуються в системний підхід до підтримки фінансової безпеки підприємств, тобто управління на всіх стадіях виробництва. Це управління цілями, завданнями відповідно до визначеної місії; пошук проблеми, усвідомлення потреби в її вирішенні, діагностика, контролювання, моніторинг та

прийняття рішень, що стосуються необхідності забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Зміцнення економічної безпеки підприємства передбачає реалізацію заходів, які б забезпечили досягнення максимально можливого її рівня. Проблемою при цьому є не лише створення системи управління, але й визначення найвищого рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання за наявних у нього ресурсів.

З огляду на стан організації економічної безпеки підприємства на основі ієрархії сприйняття фінансової безпеки як системи освіти, відповідний фінансовий механізм також повинен мати ієрархічну організацію, що дає можливість прив'язати її до складно організованих систем із відповідними властивостями. На нашу думку, необхідно також розглянути той факт, що велика кількість небезпек і загроз діяльності суб'єкта підприємництва зумовлена збільшенням рівня невизначеності економічного середовища, збільшенням кількості ризиків.

Оптимізація – це сукупність процесів, спрямованих на модернізацію та поліпшення наявних механізмів досягнення бажаного результату. Оптимізацію можна застосовувати практично в будь-якій сфері діяльності.

Практичні рекомендації щодо оптимізації стану економічної безпеки на підприємстві в контексті загального функціонування фінан-

сово-економічних механізмів у сучасних умовах наведені на рис. 1.

Аналізуючи вплив стану економічної безпеки компанії як елемента впливу фінансово-економічного механізму на ринкові умови, ми відзначаємо, що основним компонентом є своєчасна діагностика низки зовнішніх та внутрішніх загроз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Тому слід зазначити, що для того, щоб усунути зовнішні загрози економічній безпеці підприємства, необхідно своєчасно стежити за змінами регуляторної бази, вибрати найбільш оптимальну систему оподаткування, скоригувати систему продажів готової продукції, покращити аналіз та своєчасність надходження інформації, аналіз контингенту постачальників та покупців як елемент оптимізації рівня кредиторської та дебіторської заборгованості.

Провівши ретельний аналіз фінансово-господарської діяльності деяких аграрних підприємств, виявлено, що підприємства мають високі показники розвитку, є рентабельними та платоспроможними господарствами. У процесі дослідження було виявлено, що попри задовільний рівень розвитку мають місце недоліки стосовно організації запровадження та функціонування механізмів системи економічної безпеки на підприємстві. Задля усунення зазначених недоліків пропонуємо удоскона-

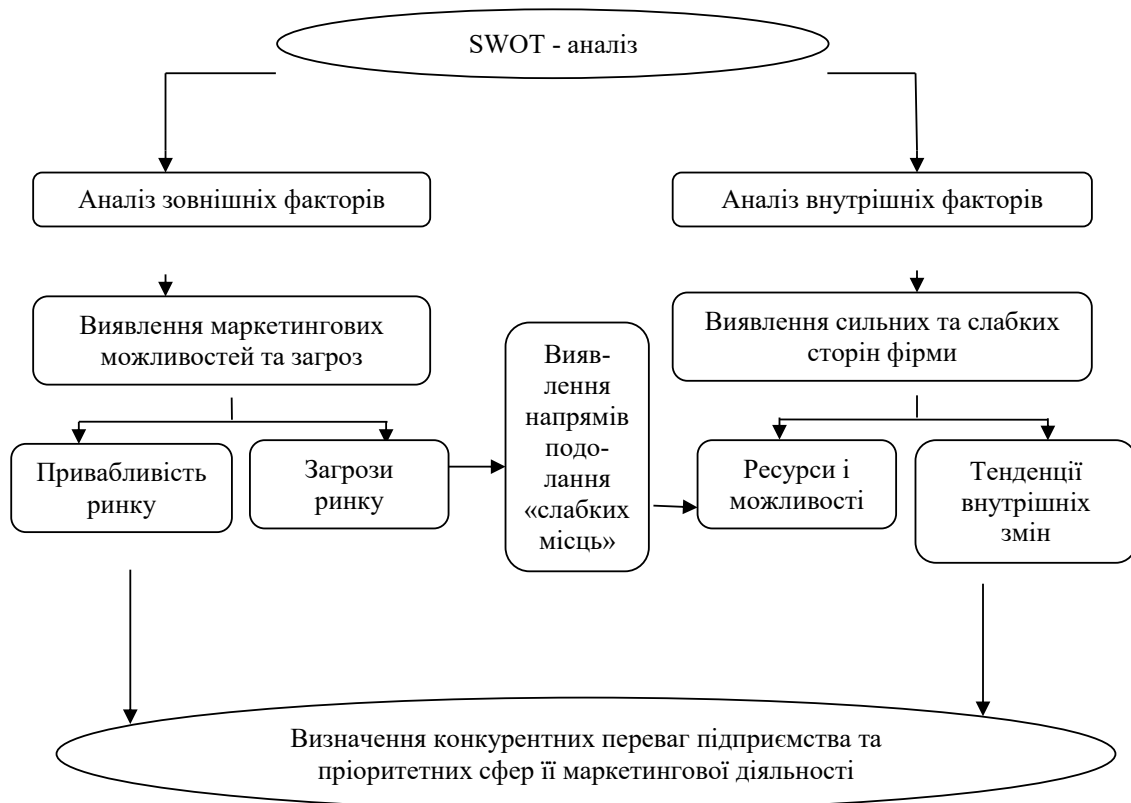

Рис. 1. Удосконалена структурна модель запровадження методики SWOT-аналізу на підприємстві

лити ефективність функціонування механізмів управління підприємством.

Одним із вдосконалень є використання SWOT-аналізу. Це передбачає ретельне вивчення характеру переваг та недоліків сторін підприємства в контексті окремих внутрішніх та зовнішніх факторів для визначення ключових факторів успіху [3, с. 59–65].

Метою SWOT-аналізу не є з'ясування всіх сильних і слабких сторін, це надто складно і не забезпечує досягнення ефективності. Підприємство має сконцентруватися на таких, які можуть стати ключовими факторами успіху чи провалу, а занадто широкий перелік нівелює те, що є найважливішим. Назва цього методу показує аббревіатуру початкових букв рядків, які характеризують об'єкти аналізу: SWOT – Strengths weaknesses opportunities threats.

SWOT-аналіз складається з:

– Strengths – сильних сторін – переваг організації. «Покликані забезпечити прискорене просування до досягнення стратегічних цілей»;

– Weaknesses – слабких сторін – недоліків організації. «Негативна властивість організації, що визначає її гальмування в процесі руху до досягнення стратегічних цілей»;

– Opportunities – можливостей – факторів навколишнього середовища, використання яких створить переваги організації на ринку та допоможе досягти своєї мети. «Тенденції або події в зовнішньому середовищі, за правильної відповідної реакції на які організація домагається істотного просування до поставлених стратегічних цілей»;

– Threats – загроз – факторів, які потенційно можуть погіршити позицію організації на ринку. «Тенденції або події в зовнішньому середовищі, які за відсутності відповідної реакції організації спричиняють значне погіршення стану організації на шляху до виконання своїх планів».

Внутрішній стан компанії відображається в основному в S і W, а зовнішній – в O і T.

SWOT-аналіз використовується під час вивчення переваг та недоліків системи економічної безпеки підприємства, а також позитив-

ного та негативного впливу зовнішніх чинників на його функціонування (рис. 1).

Він передбачає процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для підприємства можливостями, загрозами, сильними сторонами, слабкими сторонами. Результати в подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій підприємства [4, с. 34–39].

Ми проаналізували складники деяких аграрних підприємств через використання SWOT-аналізу, де були проаналізовані сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для підприємства, що і показали у табл. 1.

Таким чином, використання SWOT-аналізу дасть змогу оптимізувати напрями функціонування системи економічної безпеки на підприємствах аграрного сектору з урахуванням фінансових загроз та можливостей.

Перевагами такого методу є:

– можливість сформулювати перелік стратегій підприємства з урахуванням їхніх особливостей адаптації до середовища і формування впливу на нього;

– простота і можливість витратити невеликі кошти на його проведення;

– гнучкість і наявність безлічі варіантів, а також можливість визначити конкурентні переваги підприємства та сформулювати стратегічні пріоритети;

– можливість періодично проводити діагностику ринку та ресурсів підприємства [5, с. 67–69].

Процес розроблення управлінських рішень з метою забезпечення адекватного рівня фінансової безпеки підприємства повинен бути науково обґрунтованим. Це передбачає використання методів економічного та математичного моделювання.

Основна особливість симуляції полягає в тому, що це метод непрямого пізнання за допомогою об'єктів-замінників. Модель є свого роду пізнавальним інструментом. Саме ця особливість моделювання визначає конкретні форми використання абстракцій, аналогій, гіпотез, інших категорій та методів пізнання.

Моделювання як метод наукового знання доцільно використовувати тоді, коли безпосе-

Таблиця 1

SWOT-аналіз

<p>Сильні сторони (S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Велика кількість контрагентів 2. Висококваліфікований персонал 3. Широкий та якісний асортимент продукції 4. Великий досвід роботи підприємства 5. Система підвищення кваліфікації та постійного зросту персоналу 6. Висока репутація 	<p>Можливості (O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підвищення економічної безпеки 2. Підвищення безпеки праці 3. Наявність тісних контактів з іншими організаціями 4. Вихід на додаткові групи покупців
<p>Слабкі сторони (W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень техніко-технологічного оснащення 2. Низький рівень силової складової частини економічної безпеки 3. Відсутність стратегії 	<p>Загрози (T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Низька платоспроможність населення 2. Занепад економіки країни 3. Поліпшення на ринку позицій конкурентів 4. Посилення фінансової кризи 5. Сезонний спад

редне вивчення об'єкта неможливе або вимагає значного часу та грошей.

Висновки з цього дослідження. У процесі дослідження було виявлено, що попри задовільний рівень розвитку аграрні підприємства мають недоліки стосовно організації запровадження та функціонування механізмів системи економічної безпеки. Задля усунення зазначених недоліків пропонуємо удосконалити ефективність функціонування механізмів управління підприємством. Одним із вдосконалень є використання SWOT-

аналізу. Це передбачає вивчення характеру переваг та недоліків сторін підприємства в контексті окремих внутрішніх та зовнішніх факторів для визначення ключових факторів успіху. Всі ці дії допомагають підприємству уникати внутрішніх та зовнішніх загроз та складати конкуренцію іншим виробникам на сучасному ринку.

На нашу думку, встановлення фактичного рівня фінансової безпеки – ключовий етап її забезпечення. Тому важливим є вибір інструментарію для здійснення такої оцінки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акмасв А.І. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. Вип. 99. – С. 7–10.
2. Александрова О.В. Економічна стійкість сільськогосподарського виробництва як основний чинник його конкурентоспроможності. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2012. № 2, Т. 3. С. 13–21.
3. Алексеенко Н.В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста. *Економіка і організація управління: зб. наук. пр.* 2008. Вип. 3. С. 59–65.
4. Бугай В.З., Омельченко В.М. Analysis and evaluation of financial stability of the enterprise. *Держава та регіони*. 2008. № 1. С. 34–39.
5. Васильчак С.В. Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств: стратегічний менеджмент. *Зб. наук. праць «Формування ринкових відносин в Україні»* [за ред. І.Г. Мансурова]. 2015. Вид. 6(169). – С. 67–70.

REFERENCES:

1. Akmaiev A.I. (2007) Udoskonalennia otsinky konkurentospromozhnosti pidpriemstva v umovakh hlobalizatsii [Improvement of enterprise competitiveness assessment in the conditions of globalization]. *Kultura narodov Prychernomor'ia*. Vol. 99. pp. 7–10.
2. Aleksandrova O.V. (2012) Ekonomichna stiikist silskohospodarskoho vyrobnytstva yak osnovnyi chynnyk yoho konkurentospromozhnosti [Economic sustainability of agricultural production as a major factor in its competitiveness]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu*. No 2, t. 3. pp. 13–21.
3. Alekseenko N.V. (2008) Ustoichyvoe razvytye predpriyatya kak faktor ekonomicheskoho rosta [Sustainable development of the enterprise as a factor of economic growth]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia: zb. nauk. pr.* – Vol. 3. pp. 59–65.
4. Buhai V.Z., Omelchenko V.M. (2008) Analiz ta otsinka finansovoi stiikosti pidpriemstva [Analysis and evaluation of financial stability of the enterprise]. *Derzhava ta rehiony*. no 1. pp. 34–39.
5. Vasylychak S.V. Ekonomichna stiikist silskohospodarskykh pidpriemstv: stratehichniy menedzhment [Economic sustainability of agricultural enterprises: strategic management]. *Zb. nauk. prats "Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini"* [za red. I.H. Mansurova]. Vol. 6(169). pp. 67–70.